

דין רחיצה בחמין בשבת וביו"ט, לט ע"ב

- א. מעשה שעשו אנשי טבריא [והביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמין, אמרו להם חכמים: אם בשבת – כחמין שהוחמו בשבת, ואסורין ברחיצה ובשתיה. אם ביום טוב – כחמין שהוחמו ביום טוב, ואסורין ברחיצה ומוותרין בשתיה].
- ב. מאי רחיצה? אלימא רחיצת כל גופו, אלא חמין שהוחמו בשבת – הוא דאסורין, הא חמין שהוחמו מערב שבת – מותרין? והתניא: חמין שהוחמו מערב שבת, למחר רוחץ בהן פניו ידיו ורגליו, אבל לא כל גופו?
- ג. אלא – פניו ידיו ורגליו. אימא סיפא: ביום טוב – כחמין שהוחמו ביום טוב, ואסורין ברחיצה ומוותרין בשתיה. לימא תנן סתמא כבית שמאי; דתנן, בית שמאי אומרים: לא יחם אדם חמין לרגליו אלא אם כן ראויין לשתיה, ובית הלל מתירין! –
- ד. אמר רב איקא בר חנניא: להשתטף בהן כל גופו עסקינן; והאי תנא הוא, דתניא, לא ישתטף אדם כל גופו, בין בחמין ובין בצונן – דברי רבי מאיר, רבי שמעון מתיר, רבי יהודה אומר: בחמין – אסור, בצונן – מותר.

רקע

שלושה דינים אפשריים:

1. אסור אפילו הוחמו מערב שבת (או יו"ט)
2. מותר דווקא אם הוחמו מע"ש (או יו"ט)
3. מותר אפילו הוחמו בו ביום (שבת או יו"ט)

מלשון המשנה עולה שחכמים אסרו להם את המים ברחיצה דווקא בגלל שהוחמו בו ביום אך אם היו מים שהוחמו מבעוד יום היתה הרחיצה מותרת. עוד עולה שדין זה זהה בין בשבת בין ביו"ט (והחילוק הוא דווקא לענין שתיה).

מהלך הסוגיא

כדי לזהות את הרחיצה הנדונה במשנה יש אם כן למצוא רחיצה כזו שיהיה לה דין 2 בין בשבת ובין ביו"ט. מכאן מתעוררת הקושיא בסעיפים ב-ג:

שיטת המקשן [ב-ג]

רחיצת כל הגוף	רחיצת פיו"ר	
1	2	שבת
2	3 [ולב"ש 2]	יום טוב

אם המשנה עוסקת ברחיצת כל הגוף (טור ימני) קשה משבת, שם הדין הוא 1, דהיינו אסור אפילו אם הוחמו מע"ש [סעיף ב].

אם המשנה עוסקת ברחיצת פיו"ר (טור שמאל) קשה מיו"ט, שם הדין הוא 3, דהיינו מותר אפילו הוחמו בו ביום. אמנם לב"ש ניתן להעמיד כך את המשנה, שהרי לשיטתם גם ביו"ט הדין הוא 2, אלא שקשה להעמיד סתם משנה כב"ש. כדי לתרץ קושיא זו משלב ראב"ח ערך נוסף למשתנה הרחיצה : שטיפת כל הגוף.

תירוצו של רב איקא בר חנניא [ד]

	רחיצת כל הגוף	להשתטף כל הגוף	רחיצת פיו"ר
שבת	1	2 [לר"ש]	2
יום טוב	2	2	3 [ולב"ש 2]

ניתן אם כן להעמיד את משנתנו בטור האמצעי, וכשיטת ר"ש, שמתיר להשתטף כל הגוף בשבת אפילו במים חמים (שהרי משנתנו עוסקת במים חמים). וראה תוס' מ ע"א ד"ה דילמא, שלפי זה סתם משנה כר"ש, ולכן היתה הו"א לפסוק שלא כר"י.